ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ഏകാദശസ്കന്ധേ ത്രയോദശോഽധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ഏകാദശസ്കന്ധേ ത്രയോദശോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഭഗവാനുവാച
സത്ത്വം രജസ്തമ ഇതി
ഗുണാ ബുദ്ധേർന ചാത്മനഃ।
സത്ത്വേനാന്യതമൗ ഹന്യാത്
സത്ത്വം സത്ത്വേന ചൈവ ഹി ॥ **1** ॥

സത്ത്വാദ് ധർമോ ഭവേദ് വൃദ്ധാത്
പുംസോ മദ്ഭക്തിലക്ഷണഃ।
സാത്ത്വികോപാസയാ സത്ത്വം
തതോ ധർമഃ പ്രവർതതേ ॥ **2** ॥

ധർമോ രജസ്തമോ ഹന്യാത് സത്ത്വവൃദ്ധിരനുത്തമഃ।
ആശു നശ്യതി തന്മൂലോ ഹ്യധർമ ഉഭയേ ഹതേ ॥ **3** ॥

ആഗമോഽപഃ പ്രജാ ദേശഃ കാലഃ കർമ ച ജന്മ ച।
ധ്യാനം മന്ത്രോഽഥ സംസ്കാരോ ദശൈതേ ഗുണഹേതവഃ ॥ **4** ॥

തത്തത് സാത്ത്വികമേവൈഷാം
യദ് യദ് വൃദ്ധാഃ പ്രചക്ഷതേ।
നിന്ദന്തി താമസം തത്തദ്
രാജസം തദുപേക്ഷിതം ॥ **5** ॥

സാത്ത്വികാൻയേവ സേവേത പുമാൻ സത്ത്വവിവൃദ്ധയേ।
തതോ ധർമസ്തതോ ജ്ഞാനം യാവത് സ്മൃതിരപോഹനം ॥ **6** ॥

വേണുസംഘർഷജോ വഹ്നിർദഗ്ധ്വാ ശാമ്യതി തദ്വനം।
ഏവം ഗുണവ്യത്യയജോ ദേഹഃ ശാമ്യതി തത്ക്രിയഃ ॥ **7** ॥

ഉദ്ധവ ഉവാച
വിദന്തി മർത്യാഃ പ്രായേണ വിഷയാൻ പദമാപദാം।
തഥാപി ഭുഞ്ജതേ കൃഷ്ണ തത് കഥം ശ്വഖരാജവത് ॥ **8** ॥

ശ്രീഭഗവാനുവാച
അഹമിത്യൻയഥാബുദ്ധിഃ പ്രമത്തസ്യ യഥാ ഹൃദി।
ഉത്സർപതി രജോ ഘോരം തതോ വൈകാരികം മനഃ ॥ **9** ॥

രജോയുക്തസ്യ മനസഃ സങ്കൽപഃ സവികൽപകഃ।
തതഃ കാമോ ഗുണധ്യാനാദ് ദുഃസഹഃ സ്യാദ്ധി ദുർമതേഃ ॥ **10** ॥

കരോതി കാമവശഗഃ കർമാൺയവിജിതേന്ദ്രിയഃ।
ദുഃഖോദർകാണി സമ്പശ്യൻ രജോവേഗവിമോഹിതഃ ॥ **11** ॥

രജസ്തമോഭ്യാം യദപി വിദ്വാൻ വിക്ഷിപ്തധീഃ പുനഃ।
അതന്ദ്രിതോ മനോ യുഞ്ജൻ ദോഷദൃഷ്ടിർന സജ്ജതേ ॥ **12** ॥

അപ്രമത്തോഽനുയുഞ്ജീത മനോ മയ്യർപയംഛനൈഃ।
അനിർവിണ്ണോ യഥാകാലം ജിതശ്വാസോ ജിതാസനഃ ॥ **13** ॥

ഏതാവാൻ യോഗ ആദിഷ്ടോ മച്ഛിഷ്യൈഃ സനകാദിഭിഃ।
സർവതോ മന ആകൃഷ്യ മയ്യദ്ധാഽഽവേശ്യതേ യഥാ ॥ **14** ॥

ഉദ്ധവ ഉവാച
യദാ ത്വം സനകാദിഭ്യോ യേന രൂപേണ കേശവ।
യോഗമാദിഷ്ടവാനേതദ് രൂപമിച്ഛാമി വേദിതും ॥ **15** ॥

ശ്രീഭഗവാനുവാച
പുത്രാ ഹിരണ്യഗർഭസ്യ മാനസാഃ സനകാദയഃ।
പപ്രച്ഛുഃ പിതരം സൂക്ഷ്മാം യോഗസ്യൈകാന്തികീം ഗതിം ॥ **16** ॥

സനകാദയ ഊചുഃ
ഗുണേഷ്വാവിശതേ ചേതോ ഗുണാശ്ചേതസി ച പ്രഭോ।
കഥമന്യോന്യസന്ത്യാഗോ മുമുക്ഷോരതിതിതീർഷോഃ ॥ **17** ॥

ശ്രീഭഗവാനുവാച
ഏവം പൃഷ്ടോ മഹാദേവഃ സ്വയംഭൂർഭൂതഭാവനഃ।
ധ്യായമാനഃ പ്രശ്നബീജം നാഭ്യപദ്യത കർമധീഃ ॥ **18** ॥

സ മാമചിന്തയദ് ദേവഃ പ്രശ്നപാരതിതീർഷയാ।
തസ്യാഹം ഹംസരൂപേണ സകാശമഗമം തദാ ॥ **19** ॥

ദൃഷ്ട്വാ മാം ത ഉപവ്രജ്യ കൃത്വാ പാദാഭിവന്ദനം।
ബ്രഹ്മാണമഗ്രതഃ കൃത്വാ പപ്രച്ഛുഃ കോ ഭവാനിതി ॥ **20** ॥

ഇത്യഹം മുനിഭിഃ പൃഷ്ടസ്തത്ത്വജിജ്ഞാസുഭിസ്തദാ।
യദവോചമഹം തേഭ്യസ്തദുദ്ധവ നിബോധ മേ ॥ **21** ॥

വസ്തുനോ യദ്യനാനാത്വമാത്മനഃ പ്രശ്ന ഈദൃശഃ।
കഥം ഘടേത വോ വിപ്രാ വക്തുർവാ മേ ക ആശ്രയഃ ॥ **22** ॥

പഞ്ചാത്മകേഷു ഭൂതേഷു സമാനേഷു ച വസ്തുതഃ।
കോ ഭവാനിതി വഃ പ്രശ്നോ വാചാരംഭോ ഹ്യനർഥകഃ ॥ **23** ॥

മനസാ വചസാ ദൃഷ്ട്യാ ഗൃഹ്യതേഽന്യൈരപീന്ദ്രിയൈഃ।
അഹമേവ ന മത്തോഽന്യദിതി ബുധ്യധ്വമഞ്ജസാ ॥ **24** ॥

ഗുണേഷ്വാവിശതേ ചേതോ ഗുണാശ്ചേതസി ച പ്രജാഃ।
ജീവസ്യ ദേഹ ഉഭയം ഗുണാശ്ചേതോ മദാത്മനഃ ॥ **25** ॥

ഗുണേഷു ചാവിശച്ചിത്തമഭീക്ഷ്ണം ഗുണസേവയാ।
ഗുണാശ്ച ചിത്തപ്രഭവാ മദ്രൂപ ഉഭയം ത്യജേത് ॥ **26** ॥

ജാഗ്രത് സ്വപ്നഃ സുഷുപ്തം ച ഗുണതോ ബുദ്ധിവൃത്തയഃ।
താസാം വിലക്ഷണോ ജീവഃ സാക്ഷിത്വേന വിനിശ്ചിതഃ ॥ **27** ॥

യർഹി സംസൃതിബന്ധോഽയ -
മാത്മനോ ഗുണവൃത്തിദഃ।
മയി തുർയേ സ്ഥിതോ ജഹ്യാത്
ത്യാഗസ്തദ് ഗുണചേതസാം ॥ **28** ॥

അഹങ്കാരകൃതം ബന്ധ -
മാത്മനോഽർഥവിപർയയം।
വിദ്വാൻ നിർവിദ്യ സംസാര -
ചിന്താം തുർയേ സ്ഥിതസ്ത്യജേത് ॥ **29** ॥

യാവന്നാനാർഥധീഃ പുംസോ ന നിവർതേത യുക്തിഭിഃ।
ജാഗർത്യപി സ്വപന്നജ്ഞഃ സ്വപ്നേ ജാഗരണം യഥാ ॥ **30** ॥

അസത്ത്വാദാത്മനോഽന്യേഷാം ഭാവാനാം തത്കൃതാ ഭിദാ।
ഗതയോ ഹേതവശ്ചാസ്യ മൃഷാ സ്വപ്നദൃശോ യഥാ ॥ **31** ॥

യോ ജാഗരേ ബഹിരനുക്ഷണധർമിണോഽർഥാൻ
ഭുങ്ക്തേ സമസ്തകരണൈർഹൃദി തത്സദൃക്ഷാൻ।

സ്വപ്നേ സുഷുപ്ത ഉപസംഹരതേ സ ഏകഃ
സ്മൃത്യന്വയാത്ത്രിഗുണവൃത്തിദൃഗിന്ദ്രിയേശഃ ॥ **32** ॥

ഏവം വിമൃശ്യ ഗുണതോ മനസസ്തർയവസ്ഥാ
മന്മായയാ മയി കൃതാ ഇതി നിശ്ചിതാർഥാഃ।
സംഹരിദ്യ ഹാർദമനുമാനസദുക്തിതീക്ഷ്ണ -
ജ്ഞാനാസിനാ ഭജത മാഖിലസംശയാധിം ॥ **33** ॥

ഈക്ഷേത വിഭ്രമമിദം മനസോ വിലാസം
ദൃഷ്ടം വിനഷ്ടമതിലോലമലാതചക്രം।
വിജ്ഞാനമേകമുരുധേവ വിഭാതി മായാ
സ്വപ്നസ്ത്രിധാ ഗുണവിസർഗകൃതോ വികൽപഃ ॥ **34** ॥

ദൃഷ്ടിം തതഃ പ്രതിനിവർത്യ നിവൃത്തതൃഷ്ണ -
സ്തൂഷ്ണീം ഭവേന്നിജസുഖാനുഭവോ നിരീഹഃ।
സന്ദൃശ്യതേ ക്വ ച യദീദമവസ്തുബുദ്ധ്യാ
ത്യക്തം ഭ്രമായ ന ഭവേത് സ്മൃതിരാനിപാതാത് ॥ **35** ॥

ദേഹം ച നശ്വരമവസ്ഥിതമുത്ഥിതം വാ
സിദ്ധോ ന പശ്യതി യതോഽധ്യഗമത് സ്വരൂപം।
ദൈവാദപേതമുത ദൈവവശാദുപേതം
വാസോ യഥാ പരികൃതം മദിരാമദാന്ധഃ ॥ **36** ॥

ദേഹോഽപി ദൈവവശഗഃ ഖലു കർമ യാവത്
സ്വാരംഭകം പ്രതിസമീക്ഷത ഏവ സാസുഃ।
തം സപ്രപഞ്ചമധിരൂഢസമാധിയോഗഃ
സ്വാപ്നം പുനർന ഭജതേ പ്രതിബുദ്ധവസ്തുഃ ॥ **37** ॥

മയൈതദുക്തം വോ വിപ്രാ
ഗുഹ്യം യത് സാംഖ്യയോഗയോഃ।

ജാനീത മാഽഽഗതം യജ്ഞം
യുഷ്മദ്ധർമവിവക്ഷയാ ॥ **38** ॥

അഹം യോഗസ്യ സാംഖ്യസ്യ സത്യസ്യർതസ്യ തേജസഃ।
പരായണം ദ്വിജശ്രേഷ്ഠാഃ ശ്രിയഃ കീർതേർദമസ്യ ച ॥ **39** ॥

മാം ഭജന്തി ഗുണാഃ സർവേ നിർഗുണം നിരപേക്ഷകം।
സുഹൃദം പ്രിയമാത്മാനം സാമ്യാസംഗാദയോഽഗുണാഃ ॥ **40** ॥

ഇതി മേ ഛിന്നസന്ദേഹാ മുനയഃ സനകാദയഃ।
സഭാജയിത്വാ പരയാ ഭക്ത്യാഗൃണത സംസ്തവൈഃ ॥ **41** ॥

തൈരഹം പൂജിതഃ സമ്യക് സംസ്തുതഃ പരമർഷിഭിഃ।
പ്രത്യേയായ സ്വകം ധാമ പശ്യതഃ പരമേഷ്ഠിനഃ ॥ **42** ॥

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം
സംഹിതായാം ഏകാദശസ്കന്ധേ ത്രയോദശോഽധ്യായഃ ॥